

Nasilje na sportskim priredbama: Analiza stavova studenata

Božidar Banović¹ i Veljko Turanjanin²

¹Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti

²Univerzitet u Kragujevcu, Pravni fakultet

Informacije o članku*

Pregledni rad • UDK: 343.343.3:796.093

Volume: 19 Broj: 2, stranice: 244–276.

Primljeno: 15. april 2022 • Revizija: 23. maj 2022 • Prihvaćeno: 26. maj 2022.

<https://doi.org/10.51738/Kpolisa2022.19.2p.244bt>

Podaci o autorima

Božidar Banović <https://orcid.org/0000-0001-9291-7091>

Veljko Turanjanin <https://orcid.org/0000-0001-9029-0037>

Ne postoji konflikt interesa u pogledu izrade ovog teksta.

Korespondencija sa autorom: Božidar Banović, Fakultet bezbednosti,

Gospodara Vučića 50, 11118 Beograd, Srbija.

Email: bbvsup@yahoo.com

* Cite (APA):

Banović, B., & Turanjanin, V. (2022). Nasilje na sportskim priredbama: Analiza stavova studenata [Violence at Sports Events: Analysis of Students' Attitudes]. *Kultura polisa*, 19(2), 244–276.
<https://doi.org/10.51738/Kpolisa2022.19.2p.244bt>

Sažetak

Nasilje na sportskim priredbama nije nov fenomen. Načini na koji se države suprotstavljaju ovom obliku nasilja su različiti i variraju od države do države, koje preduzimaju različite vrste preventivnih i represivnih aktivnosti. Huliganizam mladih na sportskim priredbama postao je redovna pojava, koja se sve više i više viđa na sportskim događajima. Huligani na sportske priredbe ne dolaze da pruže podršku klubu i uživaju u sportu, nego zbog prilike da se nasilnički ponašaju. U cilju utvrđivanja stavova studenata o nasilju na sportskim priredbama, sprovedeli smo istraživanje među studentima pravnog fakulteta i fakulteta bezbednosti. Upitnik je popunilo 177 studenata. Rezultati istraživanja su poređeni sa istraživanjem koje je izvršeno 2013. godine među učenicima srednjim škola. Rezultati istraživanja pokazuju da su studenti u određenoj meri upoznati sa problemom nasilja na sportskim priredbama, ali i da nemaju povoljan stav prema aktivnostima policije, iako procentualno u najvećem broju nisu imali jače dodirne tačke sa ovom pojmom. Istraživanje je pokazalo da je neopodno dalje raditi na edukaciji i obrazovanju mladih, budući da još uvek nemaju dovoljno razvijeno znanje o ovoj oblasti.

Ključne reči: nasilje na sportskim priredbama, huliganizam, stavovi studenata, navijači

Nasilje na sportskim priredbama: Analiza stavova studenata

Eskalacija različitih oblika nasilja ugrožava svakodnevnicu prosečnog čoveka (Bjelajac & Matijašević, 2013, p. 409). Ona koja se dešava na sportskim manifestacijama poslednjih godina prinudila je zakonodavace širom Evrope na reakciju. Istoriski posmatrano, sport, pre svega fudbal, uvek je na određen način bio povezan sa nasiljem, ali to se nije posmatralo kao socijalni problem (Avgerinou & Giakoumatis, 2011, p. 155), iako je svojevremeno i Džordž Orvel upućivao na tu činjenicu, dok ovaj fenomen Umberto Eko posmatra kao nervozu kulture. Uporednopravna iskustva govore da se istraživanja o nasilju u sportu redovno sprovode, kako generalno, tako i pojedinačno za svaki sport, dok je više sprovedenih studija pokazalo vezu između sportskih manifestacija i nasilja (Billings & Depken II, 2012, pp. 175, 178), sa različitim aspekata, počev od pravnog, preko sociološkog do psihološkog. Smatra se da je do naglog povećanja krivičnih postupaka u vezi sa nasiljem u sportu došlo početkom 90-ih godina prošlog veka, mada nije poznato da li je tada došlo samo do povećanja broja suđenja ili i do većeg broja incidenata (Kerr, 2009, p. 41). Nasilje u sportu se može posmatrati trojako, i to kao nasilje unutar takmičenja, zatim kao nasilje van sportske manifestacije, ali se najčešće posmatra kao društveni problem, prvenstveno kao nasilje gledalaca (Muzur & Rinčić, 2011, p. 146; Lalić & Biti, 2008, p. 253). Međutim, zabrinjavajuća je činjenica da medijsko izveštavanje o određenim sportskim dešavanjima može da dovede do nasilja na njima, a prisustvo novinara sukobima na tribinama može dati podsticaj za samoisticanje nasilništvom (Obradović, 2007, pp. 45–72).

Načini na koji se države bore sa ovim problemom su različiti, te su različite i mere preventivnog i represivnog karaktera. Krivično pravo se, kao *ultima ratio*, primenju u onom trenutku kad sva ostala sredstva zaštite društva nisu donela odgovarajući rezultat. Generalno, smatra se da se represivne mere mogu podeliti u četiri grupe. Prvo, to su zakoni i drugi propisi, koji su doneti u većini evropskih država. Na drugom mestu se nalaze različite sigurnosne i preventivne mere, kao što je razdvajanje suparničkih navijača, prisustvo policije

za vreme dolaska protivničkih navijača, formiranje sigurnosnog prstena oko mesta na kome se održava sportsko takmičenje, zatim, pretraga navijača dodirom, temeljan telesni pregled navijača i postupci provere na ulazima na sportski teren (Bodin et al., 2007, p. 55). Smatra se da je za suzbijanje nasilja uopšte, pa i za nasilje u sportu, neophodno sa jedne strane, pre svega, preuzeti preventivne mere, a sa druge strane, javnost i predstavnici vlasti uglavnom insistiraju na preuzimanju represivnih mera, pogotovo prilikom eskalacije nasilja na sportskim takmičenjima (Janković, 2005, p. 323). Kao treće, postoje nadzorne mere (instalirani video-nadzori na terenima i prisutnost policije na tribinama i između navijačkih grupa). Na četvrtom mestu se nalazi prikupljanje informacija, odnosno razmena informacija između nadležnih policijskih službi i sportskih klubova o očekivanom broju navijača na utakmicama i načinu njihovog putovanja (Bodin et al., 2007, p. 55).

Iako nasilje u sportu predstavlja samo jedan od oblika nasilja uopšte (Vrhovčić, 2018, p. 6; Canepepele et al., 2019), te ne predstavlja opasnost po društvo kao njegovi drugi vidovi, ipak na njega treba obratiti veću pažnju, kako zbog toga što je u stalnom porastu tako i zbog činjenice da se u njemu sve više pojavljuju maloletnici kao izvršioci krivičnih dela (Janković, 2005, p. 317). Huliganizam mladih na sportskim tribinama postao je, na žalost, redovna pojava koja se sve češće viđa na ovakvim događajima, a kao jedan od primera može se navesti košarkaški derbi između Crvene Zvezde i Partizana iz 2013. godine. Međutim, pošto veliki sportski događaji imaju potencijal ozbiljnog narušavanja javnog reda i mira i eskalacije nasilja, koje je uvek praćeno uništavanjem imovine, lakin i teškim telesnim povredama, ponekad smrću (Otašević, 2009, p. 11), to je bilo neophodno odreagovati i krivičnopravno. Zakonodavac je odreagovao propisivanjem odgovarajućeg krivičnog dela u Krivičnom zakoniku Republike Srbije (Narodna skupština Republike Srbije, 2005, Art. 344a), kao i donošenjem niza zakona kojima se detaljnije reguliše sfera sporta, budući da je to oblast u kojoj reforma predstavlja složen i dugotrajan proces, naročito u državama koje se nalaze u tranziciji (Šuput, 2010, p. 107). Iako je nasilje na sportskim tribinama problem izražen u gotovo

svim sferama sporta, najizraženiji je na fudbalskim utakmicama, usled čega je poznat kao fudbalski huliganizam (Otašević, 2009, p. 11; Zalcmane, 2020, p. 17; Testa, 2022). Međutim, sam termin huliganizam ne predstavlja naučni koncept niti postoji njegova precizna definicija, pa se može reći da se pod ov pojmom podrazumeva nasilje izvršeno od strane posmatrača utakmice, pre svega fudbalske (Avgerinou & Giakoumatis, 2011, p. 156). Smatra se da su huligani onaj deo fudbalske publike koji na sportske predstave ne dolaze radi sporta uživanja u njemu i podrške svom klubu, nego isključivo da bi se nasilno ponašali, prvenstvno prema navijačima protivničkog kluba ili, ako mera obezbeđenja to onemogućavaju, onda prema policiji, redarskoj službi i drugim učesnicima sportske priredbe. Konačno, oni nasilje izražavaju prema enterijeru na stadionima, izlozima i drugim materijalnim dobrima, pokrenuti opštim stanjem nezadovoljstva u društvu, vlastitim statusom, egzistencijalnim uslovima i mogućnostima samopotvrđivanja ličnosti i želja za afirmacijom po bilo koju cenu (Otašević et al., 2012, p. 736). Smatra se da postoje dve osnovne vrste nereda koje stvaraju huligani. Prvo, to su spontani i neorganizovani „ispadi“, na ili oko sportskih terena. Drugo, to je namerno nasilje koje sprovode dobro organizovane bande koje se vežu za fudbalski klub, te napadaju navijače ili pripadnike drugih klubova, ponekad i u dugo vremenskoj i prostornoj udaljenosti od sportske manifestacije (Avgerinou & Giakoumatis, 2011, p. 156; Turanjanin & Milekić, 2013).

Pozadina istraživanja

Nastanak nasilničkog ponašanja na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama, vezuje se za Englesku odakle se širi na ostale delove sveta (Simonović et al., 2011, p. 81). Sport je, kao kulturno-socijalni fenomen, tesno povezan sa nizom različitih društvenih institucija i struktura (Bakhshalipour et al., 2021, p. 235). Na neki način predstavlja mikrokosmos, odnosno odraz stvarnog stanja društva u kojem postoji i opstaje upravo zbog svojih brojnih vrednosti, međutim, uprkos tome nije odoleo uticaju agresije i nasilja (Trichka, 1993, p. 88).

Agresija se obično definiše kao ponašanje koje ima za cilj psihičko ili fizičko povređivanje drugoga (Trichka, 1993, p. 89). Ispoljava se sve češće, opšteprisutna je i odražava kontradiktornost sportskih takmičenja. Naime, s jedne strane nalazi se potreba poštovanja pravila igre i doprinošenja fer sportskom spektaklu (fer-pleju), dok se sa druge strane javlja prevelika želja za odnošenjem pobede koja najčešće vodi do kršenja relevantnih pravila, kada nastaje agresija (Zani & Kirchler, 1991, p. 6). Najekstremniji pojavnji oblik agresije je nasilje, pod kojim se podrazumeva upotreba psihičke ili fizike sile, pretnje ili zloupotrebe moći u odnosu na drugo lice (Milojević et al., 2013, p. 1). Velika zainteresovanost za nasilnički kriminalitet i intenzivna društvena reakcija mogu se objasniti pojačanim strahom od viktimizacije, uvezši u obzir da žrtva nasilja, takozvanog „uličnog zločina“, može da bude bilo koje lice na bilo kom mestu, u bilo kom trenutku (Stevanović, 2017, p. 176).

Iako pojava nasilja na sportskim priredbama nije novijeg veka, već je prisutna praktično od nastanka sporta uz konstantne promene forme i načina ispoljavanja (Swenson, 2014, p. 135), savremeni sport karakteriše nasilje kao sastavni i neizostavni deo njegove strukture (Mršević, 2014, p. 13). Treba imati u vidu da određene vrste sportova, kontaktni sportovi, u sebi nužno sadrže određenu dozu nasilja (Kostić, 2008, p. 60), dok je u drugim sportovima prag tolerancije na fizički kontakt te vrste neuporedivo niži. Povezanost predmetnih fenomena najbolje oslikava konstatacija da se sport istovremeno javlja kao izvor nasilja i kao sredstvo za njegovu kontrolu (Milojević et al., 2013, p. 5). Nasilje na sportskim priredbama može obuhvatiti kako pretnje, tako i masovne tuče između sportista i drugih sportskih radnika, roditelja, navijača ili međusobne tuče članova navijačke grupe (Kostić, 2008, p. 59).

Problem nasilja na sportskim priredbama najviše dolazi do izražaja na fudbalskim utakmicama. Naime, u periodu nestabilnosti, ekonomskih i političkih promena i previranja, jedino utočište fudbalskim fanovima pruža njihov omiljeni fudbalski tim (Zani & Kirchler, 1991, p. 5). Ova „najvažnija sporedna stvar na svetu“ okuplja izuzetno veliki broj navijača i simpatizera. Na ponašanje brojne publike mogu uticati najrazličitiji faktori poput rezultata

utakmice, ponašanja navijača suparničkog tima i odluke sudije (Kostić, 2008, p. 59), te stadion vrlo često postaje žarište nasilničkog ponašanja velikih razmera koje za sobom ostavlja brojne posledice (Otašević & Subošić, 2010, p. 372). Posledice nasilja na sportskim tribinama variraju od odvraćanja simpatizera i istinskih ljubitelja sporta da posećuju sportske manifestacije, do imovinske štete, telesnih povreda i na kraju, smrti. Važno je istaći da predmetno nasilje pokazuje tendenciju širenja i na prostor izvan samog stadiona (Simonović et al., 2011, p. 82), usled čega se sukobi često nastavljaju u gradskom prevozu, kao i na lokacijama na kojima se u isto vreme zadeset protivnički navijači. Bitna karakteristika nasilja u sportu jeste mogućnost javljanja u različitim oblicima, kao: nasilje sportista; nasilje navijača; nasilje roditelja; ritualno nasilje (Kostić, 2008, p. 59).

Nasilje navijačkih grupa i pojedinaca, odnosno nasilje na sportskim tribinama jeste najrasprostranjeniji i najbrutalniji vid nasilja na sportskim manifestacijama (Milojević et al., 2013, p. 7), koje karakteriše izuzetno visok stepen društvene opasnosti. Nezapamćena tragedija, koja se dogodila 1985. godine na stadionu Hejsel u Belgiji, izazvana sukobom navijača fudbalskih klubova Liverpul i Juventus, predstavlja ključni trenutak kada nasilje navijačkih grupa postaje opšti fenomen (Simonović et al., 2011, p. 81).

Nasilje na sportskim tribinama je nesrećna realnost savremenog sveta, koja preseca sve nacionalne, rasne, verske i kulturološke veze (Swenson, 2014, p. 137). Pojavom organizovanih navijačkih grupa na terenu se pored startnih jedanaest igrača, našao i dvanaesti, što je dovelo do promene same suštine fudbala. Ekstremne navijačke grupe su simpatije prema klubu počele pokazivati ispoljavanjem nasilja, čime su negirani osnovni postulati na kojima sport počiva (Otašević & Subošić, 2010, p. 372). Ovaj vid nasilja godinama unazad je najzastupljeniji u Evropi, gde pripadnici ekstremnih navijačkih grupa poznatiji kao „huligani“ učestalo iniciraju nasilje na međunarodnim mečevima (Swenson, 2014, p. 135). U slučaju ekstremnih navijačkih grupa vlada koncepcija iznutra i spolja – „susret sa protivničkim klubom predstavlja svojevrsni upad stranca, ne bojeći se ni Boga ni čoveka, u naš poredak, koji on ne može razumeti pošto

je superiorniji od njegovog, naš je” (Marcus, 2002, p. 7). Posebnu sklonost ka nasilničkom ponašanju na sportskim manifestacijama ispoljavaju maloletnici koji vršenjem nasilja razvijaju osećaj pripadnosti grupi. Nasilje na sportskim tribinama može poticati i od pojedinca koji ne mora biti pripadnik organizovane navijačke grupe (Milojević et al., 2013, p. 7).

Ovaj problem posebno usložnjavaju društvene mreže, jer je digitalno nasilje (Bjelajac & Filipović, 2021) naročito prisutno među suprotstavljenim navijačkim grupama, koje razvijaju specifičnu destruktivnu supkulturu.

Delatnost navijačkih grupa se u poslednje vreme često povezuje sa organizovanim kriminalitetom, što nije neobično imajući u vidu da se vođe i članovi navijačkih grupa u nemalom broju slučajeva identifikuju kao deo strukture kriminalnih organizacija. Međutim, društvena opasnost u velikoj meri ostaje u okvirima navijačkih grupa, te stoga pripadnost grupi ne mora automatski podrazumevati i učešće u aktivnostima koje se dovode u vezu sa organizovanim kriminalitetom (Milojević et al., 2013, p. 7).

Kako je prethodno istaknuto da sport verno oslikava opštu situaciju i stanje određenog društva, nije iznenađujuća pojava problema rasizma u sportu (Bencheghib & Bouderbala, 2020), kao fenomena duboko utkanog u samu kulturu sporta. Možemo se složiti da je u današnje vreme učestalost otvorenih akata rasizma drastično opala, što ne znači nužno i njihov nestanak, već pojavu njegovog manje vidljivog oblika, takozvanog „podsvesnog rasizma“ (Anderson, 1996, pp. 358–359, 365).

Primjenjeni metodi

Podaci su prikupljeni anketnim upitnikom. Anketni upitnik je popunilo 177 studenata završnih godina Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu i Fakulteta bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Istraživanje je izvršeno u periodu 01–31. mart 2022. godine. Studentima su postavljena 24 pitanja:

1. Kakav je stav ispitanika prema policiji?
2. Da li je ispitanik nekada privoden od strane policije zbog sumnje da je učestvovao u navijačkim sukobima ili zbog nasilja na sportskim priredbama?

3. Da li je protiv ispitanika podneta prekršajna prijava zbog navijačkih sukoba ili zbog nasilja na sportskim priredbama?
4. Da li je protiv ispitanika podneta krivična prijava zbog navijačkih sukoba ili zbog nasilja na sportskim priredbama?
5. Da li je ispitanik prekršajno ili krivično osuđivan zbog učestvovanja u navijačkim sukobima, ili zbog nasilja na sportskim priredbama?
6. Da li je ispitanik član neke navijačke grupe?
7. Koje navijačke grupe je ispitanik član?
8. Da li ispitanik posećuje sportske priredbe?
9. Da li za ispitanika navijanje znači fizički se sukobljavati sa protivničkim navijačima?
10. Da li za ispitanika navijanje znači sukobljavanje sa licima koja su zadužena za održavanje javnog reda – pripadnicima policije, redara i obezbeđenja?
11. Da li se slažete sa tvrdnjom: fakultet mi znači manje od kluba za koji navijam?
12. Da li je ispitanik nekada izostajao/izostajala sa časova da bi prisustvovao/la sportskim priredbama?
13. Da li je ispitanika neko, nekada u školi upoznao sa problemom nasilja na sportskim priredbama?
14. Da li ispitanik smatra da bi bilo korisno da ga na fakultetu neko bliže upozna sa problemom nasilja na sportskim priredbama, posebno o zakonskim normama i kaznama koje su predviđene za ispoljeno nasilje?
15. Da li ispitanik smatra da je dovoljno upoznat/a sa zakonskim normama koje regulišu problem nasilja na sportskim priredbama?
16. Da li je ispitanik nekada učestvovao/la u nekom vidu sukoba navijača?
17. Kako je došlo do navijačkog sukoba: slučajno ili je sukob dogovoren i na koji način je dogovoren?
18. Da li je ispitanik nekada uneo nedozvoljena pirotehnička sredstva (petarde, baklje, topovske udare i sl.) na neku sportsku priredbu, iako je postojao pregled lica na ulazu?

19. Zapažanje ispitanika o tome ko vrši pregled lica prilikom ulaska u sportski objekat: policija, agencija za obezbeđenje, zajedno policija i agencija za obezbeđenje?

20. Na sportskim priredbama kojima je ispitanik prisustvovao, ko je prvi reagovao na nasilje: policija, agencija za obezbeđenje, zajedno policija i agencija za obezbeđenje ili neko drugi?

21. Da li policija preduzima posebne aktivnosti u cilju izgrađivanja i unapređenja odnosa policije sa navijačkim grupama?

22. Kakav je stav ispitanika o primeni policijske sile u vezi sa nereditima na utakmicama?

23. Kakva su ispitanikova iskustva o reakciji građana na intervenciju policije prilikom nasilja na sportskim priredbama?

24. Da li smatrate da u Srbiji generalno postoji problem sa rasizmom na sportskim priredbama?

Pitanja su uglavnom bila zatvorenog tipa. Odgovore na ova pitanja smo uporedili sa studijom objavljenom 2013. godine, kada su odgovore dali đaci završnih razreda srednje škole.

Rezultati

Grafički prikazi u prilogu rada.

Diskusija

Odgovore na sva pitanja u anketnom upitniku dali su svi anketirani ispitanici. Procentualno posmatrano, veoma nepovoljan stav prema policiji ima 6,8% ispitanika, nepovoljan 16,9%, nema nikakav stav 44,3%, povoljan stav ima 19,3% ispitanika, a veoma povoljan 8,2% ispitanika.¹ Najveći broj

¹ U odnosu prema poredbenom istraživanju rezultati pokazuju povoljniji stav prema policiji, budući da je veoma nepovoljan stav prema policiji imalo 11,7% ispitanika, nepovoljan stav 15,6%, nema nikakav stav 26%, povoljan stav ima 36,2% ispitanika, a veoma povoljan 14,1% ispitanika (Milojević et al., 2013, p. 198).

ispitanika nije privođen od strane policije zbog sumnje da je učestvovao u navijačkim sukobima. Naime, 97,7% ispitanika nije privođeno, dok je samo jednom privođeno 1,7%,² a više puta 0,6%. Protiv ispitanika u 98,9% slučajeva nije podneta krivična prijava zbog navijačkih sukoba ili nasilja na sportskim tribinama, dok je samo jednom privođeno 1,1% ispitanika.³ Identična situacija postoji i kada analiziramo podatke u vezi sa podnesenim krivičnim prijavama – 98,9% nikada, a 1,1% samo jednom.⁴ Konačno, u 95,5% slučajeva ispitanik nije prekršajno ili krivično osuđivan zbog učestvovanja u navijačkim sukobima ili zbog nasilja na sportskim priredbama.⁵

Najveći broj ispitanika nije član navijačke grupe (56,25%).⁶ Ispitanici koji su članovi navijačkih grupa su dali odgovore: Delije Sever 6,25%, Plavi anđeli 6,25%, Beli orlovi 12,5%, Grobari Jug 12,5% i članovi lokalnih košarkaških navijačkih grupa 6,25%. Istovremeno, najveći broj njih izjavljuje da ponekad posećuje sportske priredbe (48,6%), dok 31,6% ispitanika to nikada ne čini. Potom, 9% ispitanika posećuje sportske priredbe samo kada igra tim za koji ispitanik navija, a 4,5% samo kada igra tim za koji ispitanik navija. Konačno, sportske priredbe redovno posećuje 6,2% ispitanika.⁷

Sledeća dva pitanja u anketi su se odnosila na stavove studenata prema navijanju. Na prvom mestu, za najveći procenat ispitanika navijanje ne znači sukobljavanje sa protivničkim navijačima (97,17%).⁸ Nešto manji procenat

² U odnosu na komparativnih 92% nikada, 3,3% samo jednom, odnosno 2,2% više puta (Milojević et al., 2013, p. 198).

³ Prema rezultatima iz 2013. godine, 94,9% nikada, 1,9% samo jednom, a 1,8% više puta (Milojević et al., 2013, p. 198).

⁴ Nikada 95%, samo jednom 1,9%, a 1,3% više puta u ranijem istraživanju (Milojević et al., 2013, p. 198).

⁵ U odnosu prema 94,6% poredbenih slučajeva (Milojević et al., 2013, p. 199).

⁶ Pripadnost đaka navijačkim grupama je bila na nivou od 86,1%.

⁷ Gotovo istovetan procenat ispitanika iz komparativnog istraživanja je dalo odgovor da ponekad posećuje sportske priredbe (47,9%), ali redovno posećuje sportske priredbe 14,9%, 8,3% kada igra tim za koji ispitanik navija, 3,7% kada tim za koji ispitanik navija igra kao domaćin, dok 24,1% nikada ne posećuje sportske priredbe (Milojević et al., 2013, p. 230).

⁸ Navedeno je nešto veći procenat u odnosu na stavove đaka (95,9% (Milojević et al., 2013, p.

je odgovorio negativno na pitanje da li za ispitanika navijanje znači sukobljavanje sa licima koja su zadužena za održavanje javnog reda – pripadnicima policije, redarima i obezbeđenja (96,61% ispitanika je odgovorilo negativno, što je iznenađujuće nešto manji procenat u odnosu na đake, koji su odgovorili sa 98% negativno na ovo pitanje (Milojević et al., 2013, p. 232)).

Najveći procenat ispitanika ne smatra da im fakultet znači manje od kluba za koji navijaju (92,65%), ali je pri tom 6,79% ispitanika suprotnog mišljenja, dok je 0,57% ispitanika stava da im fakultet i klub za koji navijaju znače isto.⁹ Najveći procenat ispitanika (63,8%) nikada nije izostajao sa časova da bi prisustvovao sportskim priredbama. Potom, 18,1% ispitanika je ponekad izostajalo, dok je 16,4% ispitanika izostajalo samo jednom. Redovno je izostajalo svega 1,1% ispitanika, a 0,6% kada tim ispitanika igra u gostima.¹⁰

Moglo bi se reći da su potencijalno ohrabrujući odgovori na pitanje da li je ispitanika neko nekada upoznao sa problemom nasilja na sportskim priredbama. Naime, 57,1% ispitanika je dalo negativan odgovor, dok je 33,9% ispitanika odgovorilo da su ih upoznali nastavnici, a u 9% policija.¹¹ Međutim, uvezši u obzir činjenicu da su anketirani studenti završnih godina pravnog fakulteta i fakulteta bezbednosti, zabrinutost izazivaju odgovori na sledeće pitanje – da li ispitanik smatra da bi bilo korisno da ga na fakultetu neko bliže upozna sa problemom nasilja na sportskim priredbama, posebno o zakonskim propisima i kaznama koje su predviđene za ispoljeno nasilje. Naime, 35% ispitanika je odgovorilo da bi to bilo korisno, 8,5% da bi bilo

232).

⁹ U istraživanju đaka, 6,6% ispitanika je zauzelo stav da im škola znači manje od kluba za koji navijaju (Milojević et al., 2013, p. 239).

¹⁰ U poredbenom uzorku, 47,1% ispitanika nikada nije izostajao sa časova zbog prisustvovanja sportskim priredbama, 27,9% je izostajao ponekad, 13,5% samo jednom, 7,6% izostaje redovno, dok 2,4% samo kada njegov tim igra u gostima (Milojević et al., 2013, p. 242).

¹¹ Znatno veći procenat je negativno odgovorio u istraživanju pre 10 godina, kada je 72,8% ispitanika odgovorilo da ih niko nikada nije upoznao s ovim problemom, dok su ih procentualno u više slučajeva upoznali pripadnici policije (14,1%) nego nastavnika (9,6%) (Milojević et al., 2013, p. 245).

korisno da ih s tim upoznaju nastavnici na fakultetu, 27,7% da ih o tome upoznaju pripadnici policije koji se stalno susreću s problemom nasilja na sportskim priredbama, 13% to ne zanima, dok svega 15,8% smatra da su s tim problemom dovoljno upoznati. Problem se javlja kod činjenice što se radi o studentima koji su problem nasilja na sportskim priredbama kroz pojedine predmete već obrađivali.¹² Potom, 69,5% ispitanika smatra da zna ponešto o zakonskim normama kojima je pravno regulisan problem nasilja na sportskim priredbama, 16,9% uopšte nije upoznat, dok svega 13,6% smatra da je u potpunosti upoznat.¹³ Problem koji izaziva dodatnu zabrinutost leži u tome što istraživanje pokazuje da su đaci u srednjim školama više upoznati sa zakonskim normama nego studenti fakulteta. Međutim, ova činjenica se relativizuje uzimajući u obzir da se radi o subjektivnim stavovima, pri čemu đaci objektivno verovatno ne znaju sve norme.

Najveći procenat ispitanika (88,7%) nikada nije prisustvovao sukobima navijača. Potom, 9,6% je prisustvovao verbalnom sukobu – pevanju pogrdnih pesama i parola, 1,1% u tuči navijača na sportskom objektu na dan odigravanja utakmice, 0,6% van sportskog objekta na dan odigravanja utakmice, dok ni jedan ispitanik nije učestvovao u zakazanoj tuči navijača nezavisno od toga kada se utakmica odigrala.¹⁴ Do tuče je u posmatranom uzorku došlo putem neočekivanog susreta dve navijačke grupe u 33% slučajeva, putem zakazivanja preko interneta odnosno društvenih mreža u 1% slučajeva, preko mobilnog

¹² Prema starijem istraživanju, 33,4% ispitanika je smatralo da bi to bilo veoma korisno, 18,2% da bi bilo korisno da ih s problemom upoznaju pripadnici policije, 4,8% da to budu njihovi profesori, 22,7% to ne zanima, a 18,5% smatra da su dovoljno upoznati sa ovim problemom (Milojević et al., 2013, p. 249).

¹³ Iznenađujuće, ovi procenti se u sličnoj meri poklapaju sa poredbenim istraživanjem, prema kome 67,8% zna ponešto o zakonskim normama, 20,5% je u potpunosti upoznat, a 9,9% nije uopšte upoznat (Milojević et al., 2013, p. 252).

¹⁴ Nešto manji procenat đaka nikada nije prisustvovao sukobima navijača (74,7%), dok je 16,2% prisustvovalo pevanju pogrdnih pesama i parola, 5% u tuči navijača na sportskom objektu na dan odigravanja utakmice, 4,7% u tuči navijača van sportskog objekta na dan odigravanja utakmice, a 2,6% u zakazanoj tuči navijača nevezano za dan kada se utakmice odigravala (Milojević et al., 2013, p. 257).

telefona u 2% slučajeva, putem neposrednog kontakta u 5,9% slučajeva, u 58,3% je do tuče došlo na drugi način.¹⁵

Najveći procenat ispitanika nikada nije uneo nedozvoljena pirotehnička sredstva na sportsku priredbu (96,6%), ispod jakne 1,1% ispitanika, a na neki drugi način 1,7% ispitanika. Ostali načini u posmatranom uzorku nisu bili zastupljeni.¹⁶ Zapažanje ispitanika o tome ko vrši pregled lica pri ulasku u prostor sportskog objekta su procentualno slična. Naime, 24,3% njih je zapazilo da pregled vrši policija, 37,3% da to čini agencija za obezbeđenje, a 38,4% da to čine zajedno policija i agencija za obezbeđenje.¹⁷

Na sportskim priredbama na kojima je ispitanik prisustvovao pretežno je prvo reagovala policija (54,2%), potom agencija za obezbeđenje (22%), te agencija za obezbeđenje i policija zajedno (17,5), pa trener i članovi stručnog štaba u 0,6% slučajeva. Među ispitnicima je bilo i 5,9% onih koji su odgovorili da nisu prisustvovali sportskim priredbama na kojima je došlo do nasilja.¹⁸

Prema mišljenju ispitanika, 20,3% smatra da policija samo delimično preduzima posebne aktivnosti u cilju izgrađivanja i unapređenja odnosa policije sa navijačkim grupama, 7,9% da to čini neznatno, 11,9% da to čini samo u određenim situacijama, 10,2% smatra da to ne čini uopšte, dok

¹⁵ Poredbeno, u 57,9% slučajeva u posmatranom uzorku do tuče je došlo putem neočekivanog susreta dve navijačke grupe, putem zakazivanja preko interneta odnosno društvenih mreža u 12,5% slučajeva, preko mobilnog telefona u 6,9% slučajeva, putem neposrednog kontakta u 14,1% slučajeva, u 58,3% je do tuče došlo na drugi način (Milojević et al., 2013, p. 259).

¹⁶ Đaci su znatno većem procentu unesili nedozvoljena sredstva. Naime, 64,1% ispitanika nikada nije uneo nedozvoljena pirotehnička sredstva, 3,4% ih je uneo u donjem vešu, 3,3% ispod jakne, 9% ispitanika je imalo pomoć pripadnika privatnog obezbeđenja, 4% je imalo pomoć pripadnika medijske kuće, a svega 1,4% je uneo na neki drugi način. Međutim, 25,2% ispitanika nije odgovorilo na pitanje (Milojević et al., 2013, p. 260).

¹⁷ U prethodnom istraživanju 21% ispitanika je zapazilo da policija vrši pregled, 16,8% da to čini agencija za obezbeđenje, a 28,7% da to čine zajedno policija i agencija za obezbeđenje. I ovde je primetno da 33,5% ispitanika nije odgovorilo na pitanje (Milojević et al., 2013, p. 261).

¹⁸ Procentualno, nema većih odstupanja između istraživanja, uvezvi u obzir da 29,6% ispitanika nije odgovorilo na pitanje, a budući da je u poredbenom istraživanju u 39,3% prvo reagovala policija, u 8,2% agencija za obezbeđenje, dok su u 11,8% slučajeva reagovali zajedno policija i agencija za obezbeđenje. Međutim, 11,2% ispitanika je zapazilo da su prvo reagovali drugi gledaoci (Milojević et al., 2013, p. 262).

5,1% smatra da to policija čini znatno. Ipak, najveći procenat ispitanika (44,1%) ne zna odgovor na pitanje.¹⁹

Zanimljivi odgovori su dati prilikom razmatranja stavova o primeni policijske sile u vezi sa neredima na utakmicama. Naime, 52,5% ispitanika je stava da kada policija primenjuje silu ona to čini prema svima koji se zateknu na licu mesta nereda (poredbeno 43,6%), 26,6% smatra da policija najčešće primenjuje silu prema onima koji su glavni izgrednici (poredbeno 23,8%), 11,9% je uverenja da policija neselektivno primenjuje silu, tj. da tuče one koji nisu izazvali nasilje (poredbeno 19,5%), te 9% misli da policija najčešće primenjuje prekomernu silu (poredbeno 8,2% (više u Milojević et al., 2013, p. 266)).

Prilikom odgovaranja na sledeće pitanje zapažamo da najveći procenat ispitanika (34,5%) smatra da su građani protiv prekomerne policijske prinude, potom, 24,3% je uverenja da su građani pasivni i nezainteresovani prema intervenciji policije, 16,9% da su protiv neselektivne policijske prinude, 13,6% misli da građani prihvataju i odobravaju postupanje i intervenciju policije, dok 10,7% smatra da se građani otvoreno protive intervenciji policije.²⁰

Na kraju, 17,5% ispitanika je uverenja da u Srbiji generalno ne postoji problem sa rasizmom na sportskim priredbama, 45,8% smatra da postoji u malim razmerama, 27,1% misli da taj problem postoji u velikim razmerama, a 2,9% ne zna odgovor na postavljeno pitanje.²¹

¹⁹ Komparativno, 9,5% ispitanika smatra da su napori policije znatni, 26,8% da su delimični, 8,4% da su neznatni, 14,5% smatra da napori postoje samo u određenim situacijama, 14,3% smatra da napori uopšte ne postoje, a 24,1% ne zna odgovor na pitanje (Milojević et al., 2013, p. 265).

²⁰ Poredbeno, rezultati su prilično drugačiji. Naime, najveći procenat (29,5%) misli da građani prihvataju i odobravaju postupanje i intervenciju policije, potom 23,5% je uverenja da su građani pasivni i nezainteresovani prema intervenciji policije, 18,4% smatra da se građani otvoreno protive intervenciji policije, 11,2% da su protiv prekomerne policijske prinude, a 8,8% misli da su građani protiv neselektivne policijske prinude (Milojević et al., 2013, p. 269).

²¹ Uporedno posmatrano, 19,3% ispitanika je uverenja da u Srbiji generalno ne postoji problem sa rasizmom na sportskim priredbama, 10,2% smatra da je to izmišljotina stranih medija, 35,4% misli da postoji problem u malim razmerama, a 26,7% da problem postoji u velikim razmerama (Milojević et al., 2013, p. 274).

Zaključak

Nasilje na sportskim priredbama je suštinski staro koliko i sport, a o tome je napisano mnogo naučnih i stručnih članaka. Uprkos tome, glad javnosti za informacijama o ekstremnim navijačima i njihovom ponašanju (provokativnom za tu javnost) i mnoga objašnjenja te pojave, nikako nisu konačna. Svaki novi incident, ili navijački ispad dodatno budi interesovanje za odgovor na brojna intrigantna pitanja u vezi sa tim. Nema sumnje da se Srbija poslednjih godina suočila sa ispoljavanjem huliganizma na sportskim priredbama, koje se kvalitativno i kvantitativno razvija, te će taj problem biti prisutan i u budućnosti. Pored slabog kvaliteta igre i osetno smanjenog životnog standarda, na opadanje interesa za sport, uticala je i činjenica da su navijački incidenti postali znatno češći i ozbiljniji nego pre (Milojević et al., 2013, p. 329). Rešavanje ovog problema je sve, samo nije lagan i jednostavan zadatak. Ovom zadatku je potrebno pristupiti veoma studiozno i pažljivo, uzimajući u obzir sva sprovedena istraživanja. Empirijsko istraživanje koje smo sproveli i obradili u ovom radu pokazuje relativno sličan odnos studenata završnih godina prema nasilju na sportskim priredbama kao i istraživanje koje smo sproveli među đacima 2013. godine. Pojedini odgovori zahtevaju posebnu pažnju uzimajući u obzir da su u pitanju stavovi studenata, počev od činjenice da procentualno najveći broj nema nikakvo mišljenje o policiji, dok malo više od četvrtine ispitanika ima povoljan stav. Svakako je pozitivno to što većina ispitanika nikada nije privođena radi navijačkih sukoba niti je protiv njih podnesena bilo prekršajna bilo krivična prijava. Istovremeno, više od polovine ispitanika nije član bilo koje navijačke grupe, a veći procent nije nikada prisustvovao navijačkim sukobima, dok kod onih koji jesu nasilje se svodilo na pevanje pogrdnih pesama. Ono što je svakako potrebno, i pored toga što su studenti u dobroj meri upoznati sa problemom nasilja na sportskim priredbama, jeste dodatno obučavanje. U odnosu na istraživanje koje je sprovedeno među đacima, pojedine razlike postoje, ali suština ostaje ista – neopodno je dalje raditi na edukaciji i obrazovanju mladih, budući da još uvek nemaju dovoljno razvijeno znanje o ovoj oblasti.

Reference

- Anderson, P. M. (1996). Racism in sports: question of ethics [Rasizam u sportu: pitanje etike]. *Marquette Sports Law Journal*, 6(2), 357–408.
- Avgerinou, V., & Giakoumatos, S. (2011). The Effect of Hooliganism on Greek Football Demand [Efekti huliganstva na grčku potražnju za fudbalom]. In R. T. Jewell (ed.), *Violence and Aggression in Sporting Contests: Economics, History and Policy* (pp. 155–174). Springer.
- Bakhshalipour, V., Khodaparst, S., & Rezaei Soofi, M. (2021). The Pathology of Spectators' Behavior in Sports Stadiums [Patologija ponašanja gledalaca na sportskim stadionima]. *Journal of New Studies in Sport Management*, 3(2), 235–246.
- Bencheghib, S., & Bouderbala, I. (2020). *Fighting Racism in Football: England as a Case Study* [Borba sa rasizmom u fudbalu: Engleska kao studija slučaja]. Guelma: Guelma University.
- Billings, S., & Depken, C. (2011). Sport Events and Criminal Activity: A Spatial Analysis [Sportski događaji i kriminalna aktivnost: prostorna analiza]. In R. T. Jewell (Ed.), *Violence and Aggression in Sporting Contests: Economics, History and Policy* (pp. 175–187). Springer.
- Bjelajac, Ž., & Filipović, A. M. (2021). Specific Characteristics of Digital Violence and Digital Crime [Specifičnosti digitalnog nasilja i digitalnog kriminala]. *Pravo – teorija i praksa*, 38(4), 16–32.
<https://doi.org/10.5937/ptp2104016B>
- Bjelajac, Ž., & Matijašević, J. (2013). Nasilje kao oblik socio-patološkog ponašanja. *Kultura polisa*, 10(22), 409–425.
<https://kpolisa.com/index.php/kp/article/view/1278/1224>
- Bodin, D., Robène, L., & Héas, S. (2007). *Sport i nasilje u Evropi*. Knjiga trgovina.
- Caneppele, S., Cinaglia, G., Sperrer, C., & Langlois, F. (2019). Fraudes, violences et autres comportements déviants dans le sport professionnel

- et olympique [Prevare, nasilje i ostala devijantna ponašanja u profesionalnom i olimpijskom sportu]. *Criminologie*, 52(2), 110–140.
- Ćirić, J. (2012). Dve priče o dva dečaka. *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 2(1), 205–218.
- Janković, S. (2005). Suzbijanje nasilja u sportu. *Pravni život*, 9, 2005.
- Kerr, J. (2009). Analysis of Recent Incidents of On-Field Violence in Sport: Legal Decisions and Additional Considerations From Psychology [Analiza nedavnih incidenata nasilja na terenu u sportu: pravne odluke i dodatna razmatranja iz psihologije]. *Aggressive Behavior*, 35(1), 41–48.
- Kostić, M. (2008). Kriminološka obeležja nasilja u sportu. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 51, 53–72.
- Lalić, D., & Biti, O. (2008). Četverokut sporta, nasilja, politike i društva: znanstveni uvid u Europi i u Hrvatskoj. *Politička misao*, XLV(3–4), 253–256.
- Marcus, M. (2002). European Strategies for the Prevention of Violence in Sport [Evropske strategije za prevenciju nasilja u sportu]. In M. Comeron, & R. Vanbellingen (Eds.), *Prevention of Violence in Football Stadiums in Europe* (pp. 7–8). EUROFAN – European Programme for Study and Prevention of Violence in Sport in Liege.
- Milojević, S., Simonović, B., Janković, B., Otašević, B., & Turanjanin, V. (2013). *Mladi i huliganizam na sportskim priredbama*. OEBS: Misija OEBS-a u Srbiji.
- Mršević, Z. (2014). Rituali sportskog nasilja. *Journal of Criminology and Criminal Law* (JCL), 52(2), 9–34.
- Muzur, A., & Rinčić, I. (2011). Sport i nasilje: prilog etičkim, sociografskim i psihoneurobioloskim razmatranjima. *JAHR*, 2(3), 145–152.
- Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština]. (2005). Krivični zakonik Republike Srbije. (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 85/2005, 88/2005 -

- ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019).
- Obradović, D. (2007). Nasilnici stvaraju medijski događaj: etičnost pisanja o nasilju na nogometnim utakmicama. *Medianali*, 1, 45-72.
- Otašević, B. (2009). Fudbalski huliganizam u praksi i zakonodavstvu Srbije. *Izbor sudske prakse*, 17(10), 11-16.
- Otašević, B., & Subotić, D. (2010). Nasilje navijačkih grupa u Srbiji. U *Pravo i forenzika u kriminalistici* (pp. 371-380). Kriminalističko-poličijska akademija u Beogradu.
- Otašević, B., Subotić, D., & Vuković, S. (2012). Viktimološki aspekti nasilja na sportskim priredbama. *Pravni život*, 61(9), 341-358.
- Simonović, B., Đurdević, Z., & Otasević, B. (2011). Violence at Sporting Events in the Republic of Serbia – National and International Standards [Nasilje na sportskim događajima u Republici Srbiji – nacionalni i međunarodni standardi]. *Prevention and Repression. Journal of Criminalistics and Law*, 16(3), 81-98.
- Stevanović, A. (2017). Huliganizam, vandalizam i nasilničko ponašanje. *CRIMEN: Casopis za Krivice Nauke*, 8(2), 172-188.
- Swenson, J. S. (2012). Unsportsmanlike Conduct: The Duty Placed on Stadium Owners to Protect Against Fan Violence [Nesportsko ponašanje: obaveza vlasnika stadiona da zaštite od navijačkog nasilja]. *Marquette Sports Law Review*, 23(1), 135-153.
- Šuput, D. (2010). Pravni okvir koji uređuje borbu protiv nasilja na sportskim priredbama u evropskim državama. *Strani Pravni Zivot*, 54(1), 233-264.
- Šuput, D. (2008). Pravno uređivanje sporta u Republici Srbiji. *Pravni život*, 8(7).
- Testa, A. (2022, March 29). Waves of Extremism: An Applied Ethnographic

Analysis of the Bosnia and Herzegovina Football Terraces [Talasi ekstremizma: primenjena etnografska analiza tribina Bosne i Hercegovine]. *Frontiers in Sports Act Living*.
<https://doi.org/10.3389/fspor.2022.770441>

Torbarina, Z. (2011). Sport – zaštitni čimbenik u suočavanju sa rizičnim ponašanjima djece i mladih. *JAGR*, 2(3), 65–74.

Trichka, R. E. (1993). Violence in sport: criminal assault or part of the game [Nasilje u sportu: kriminalni napad ili deo igre]. *Journal of Legal Aspects of Sport*, 3(2), 88–96.

Turanjanin, V. & Milekić, V. (2013). Osnovni oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskim priredbama ili javnom skupu kroz sudsku praksu. *Glasnik prava*, 4(3), 54–70.

Vrhovčić, M. (2018). *Navijačke navike zagrebačkih srednjoškolaca u relaciji sa školskom klimom*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

Zani, B., & Kirchler, E. (1991). When Violence Overshadows the Spirit of Sporting Competition: Italian Football Fans and their Clubs [Kada nasilje zaseni duh sportskog takmičenja: italijanski fudbalski navijači i njihovi klubovi]. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 1, 5–21.

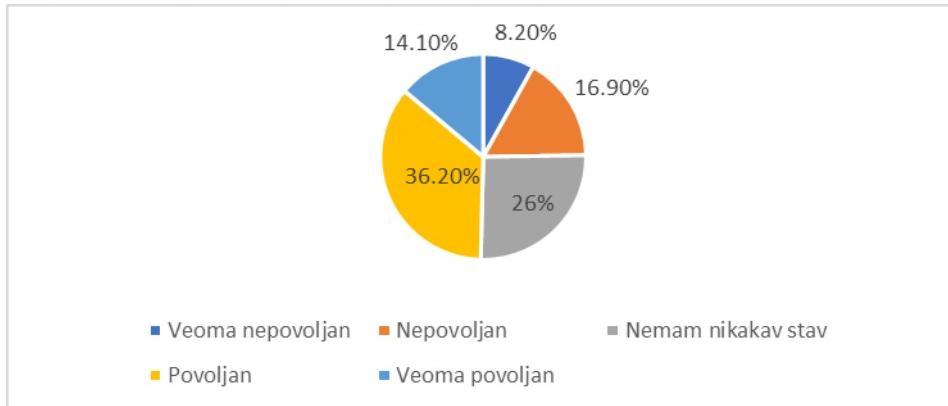
Zalcmane, K. (2020). *Criminogenic Manifestations of Football Fans and Prevention: Latvian and Foreign Experience* [Kriminogene manifestacije navijača fudbala i prevencija: letonsко и инострано искуство]. Riga Stradins University.

Prilog

Rezultati anketiranja studenata

Grafikon 1

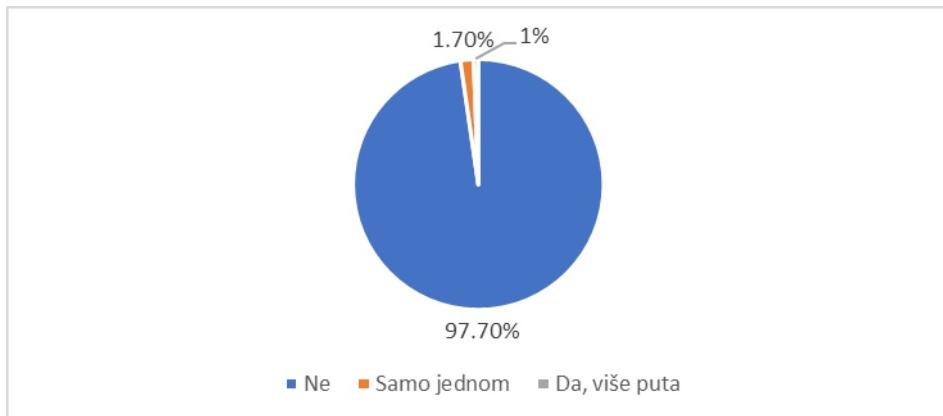
Pitanje 1: Kakav je stav ispitanika prema policiji?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 2

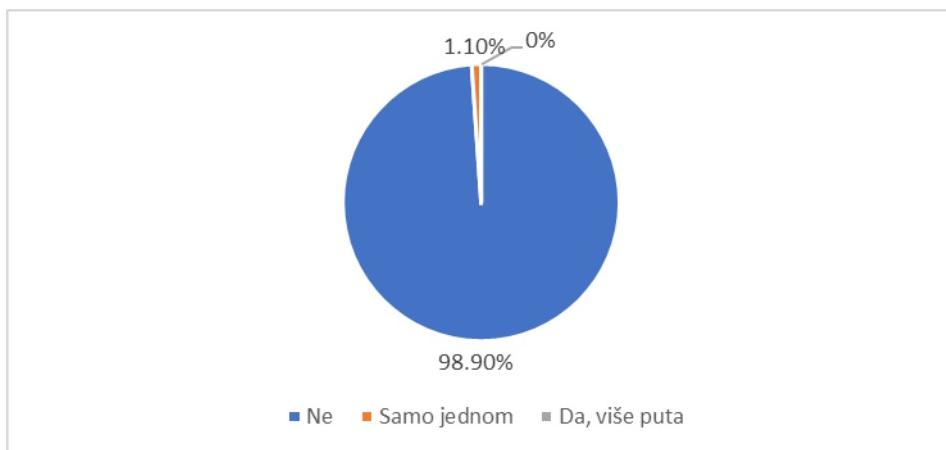
Pitanje 2: Da li je ispitanik nekada privođen od strane policije zbog sumnje da je učestvovao u navijačkim sukobima ili zbog nasilja na sportskim priredbama?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 3

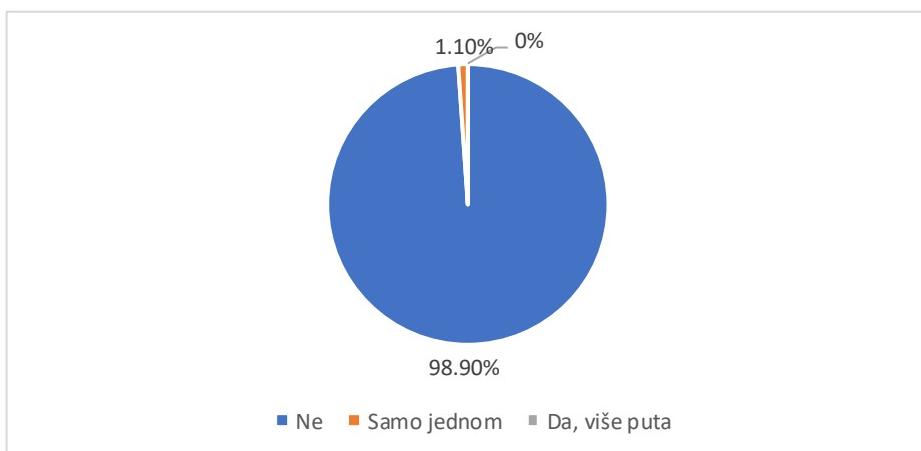
Pitanje 3: Da li je protiv ispitanika podneta prekršajna prijava zbog navijačkih ili zbog nasilja na sportskim priredbama?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 4

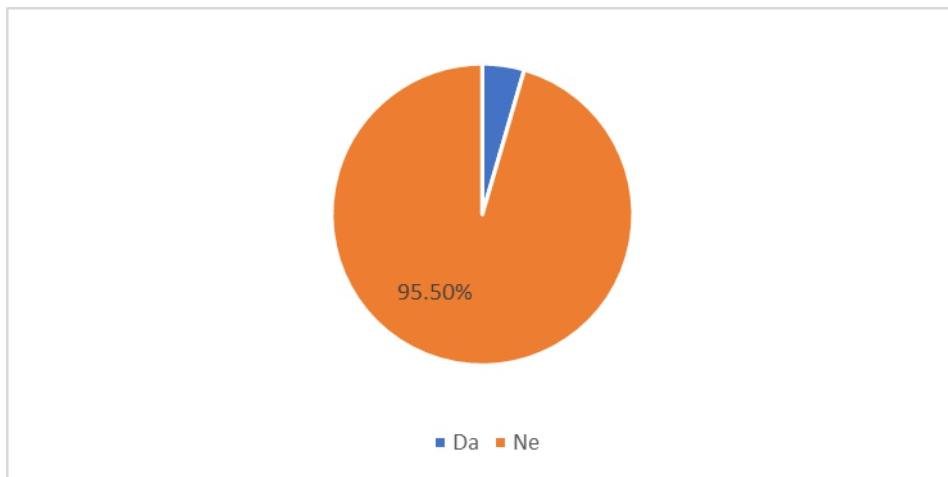
Pitanje 4: Da li je protiv ispitanika podneta krivična prijava zbog navijačkih sukoba ili zbog nasilja na sportskim priredbama?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 5

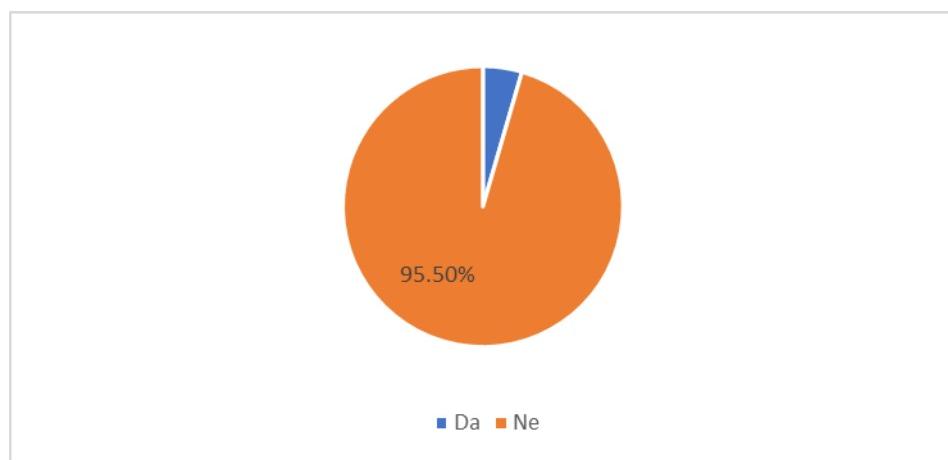
Pitanje 5: Da li je ispitanik prekršajno ili krivično osuđivan zbog učestvovanja u navijačkim sukobima, ili zbog nasilja na sportskim priredbama?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 6

Pitanje 6: Da li je ispitanik član neke navijačke grupe?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 7

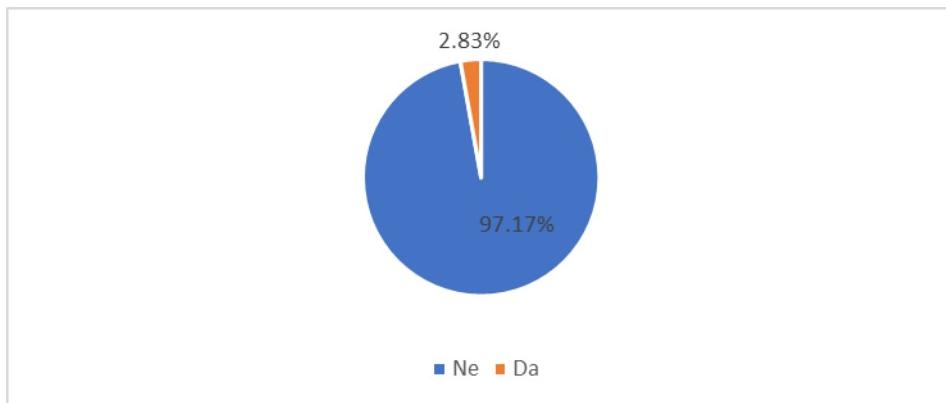
Pitanje 8: Da li ispitanik posećuje sportske priredbe

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 8

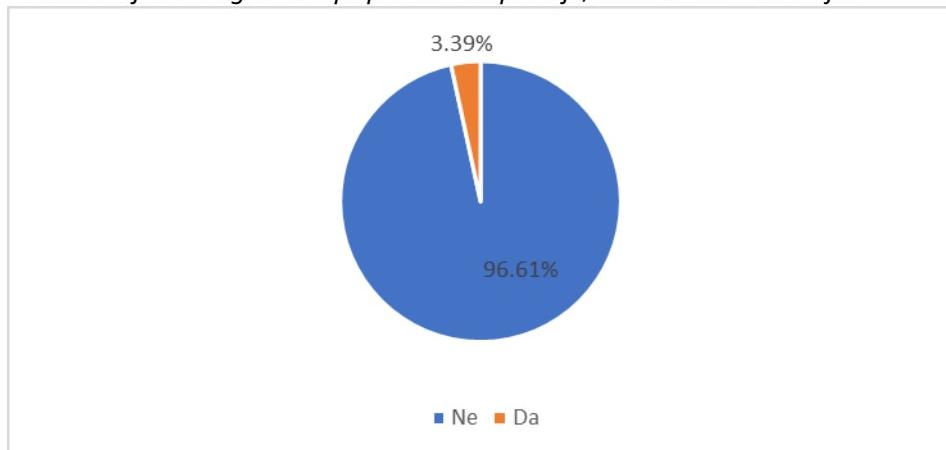
Pitanje 9: Da li za ispitanika navijanje znači fizički se sukobljavati sa protivničkim navijačima?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 9

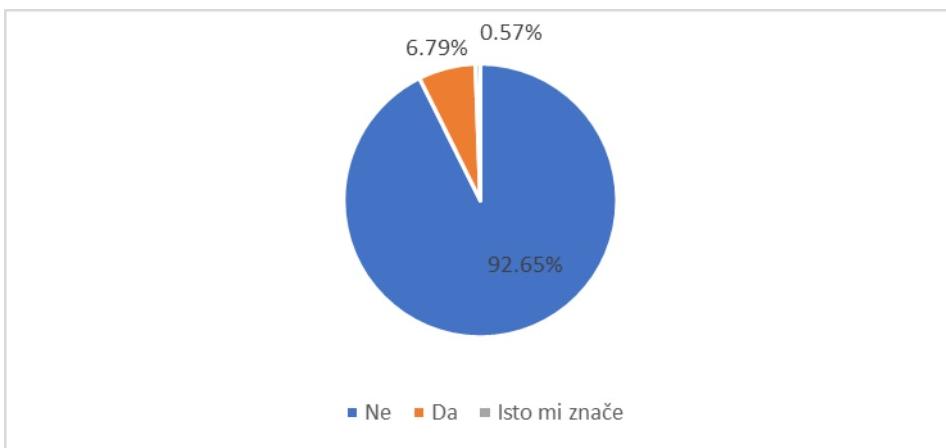
Pitanje 10: Da li za ispitanika navijanje znači sukobljavanje sa licima koja su zadužena za održavanje zavognog reda – pripadnicima policije, redara i obezbeđenja?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 10

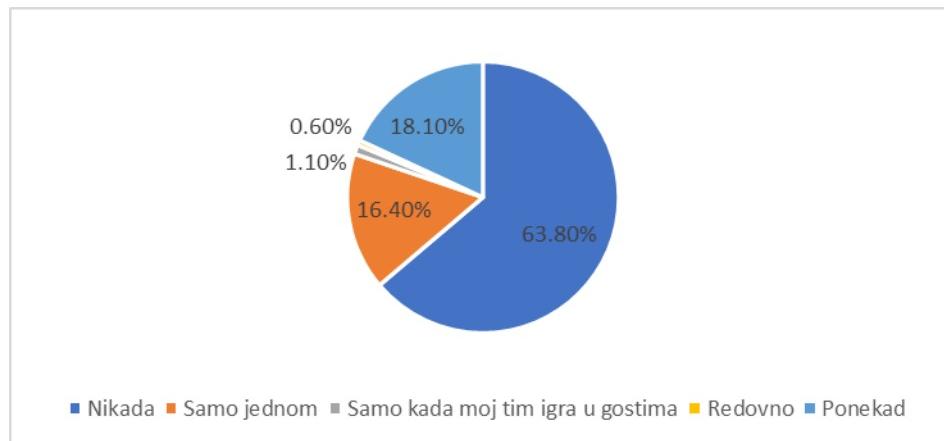
Pitanje 11: Da li se slažete sa tvrdnjom: Fakultet mi znači manje od kluba za koji navijam?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 11

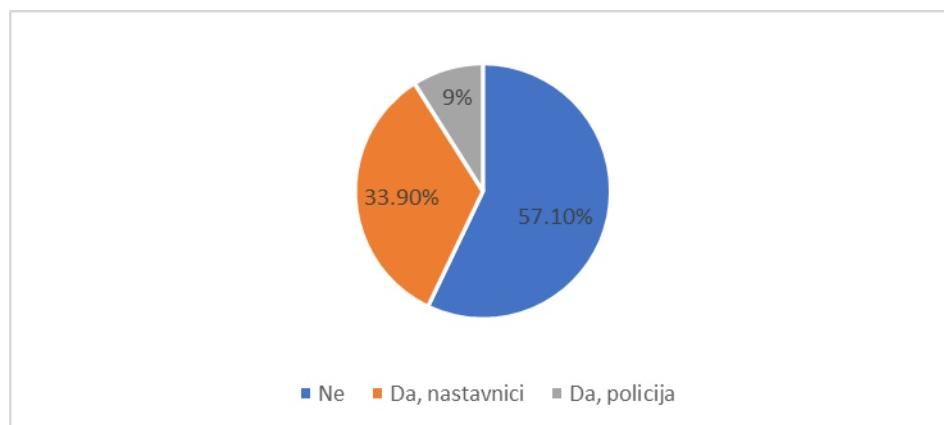
Pitanje 12: Da li je ispitanik nekada izostajao/izostajala sa časova da bi prisustvovao/la sportskim priredbama?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 12

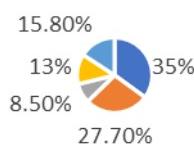
Pitanje 13: Da li je ispitanika neko, nekada u školi upoznao sa problemom nasilja na sportskim priredbama?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 13

Pitanje 14: Da li ispitanik smatra da bi bilo korisno da ga na fakultetu neko bliže upozna sa problemom nasilja na sportskim priredbama, posebno o zakonskim normama i kaznama koje su predviđene za ispoljeno nasilje?

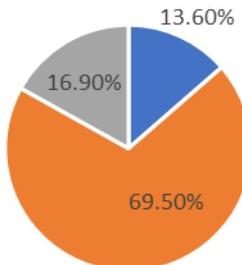

- Da, bilo bi veoma korisno
- Da, naročito bi bilo korisno da nas upoznaju pripadnici policije, jer se oni najčešće susreću sa navedenim nasiljem
- Da, bilo bi korisno da nas naši profesori upoznaju

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 14

Pitanje 15: Da li ispitanik smatra da je dovoljno upoznat/a sa zakonskim normama koje regulišu problem nasilja na sportskim priredbama?

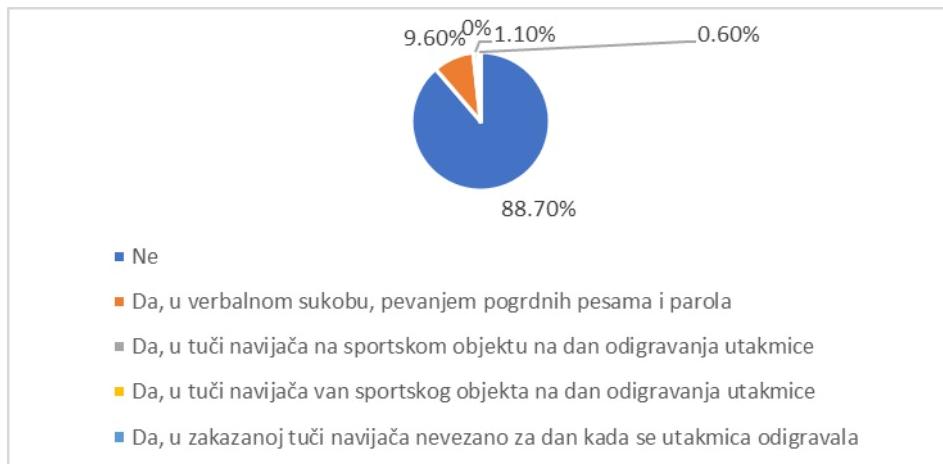

- Da, u potpunosti sam upoznat
- Znam po nešto
- Nisam uopšte upoznat

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 15

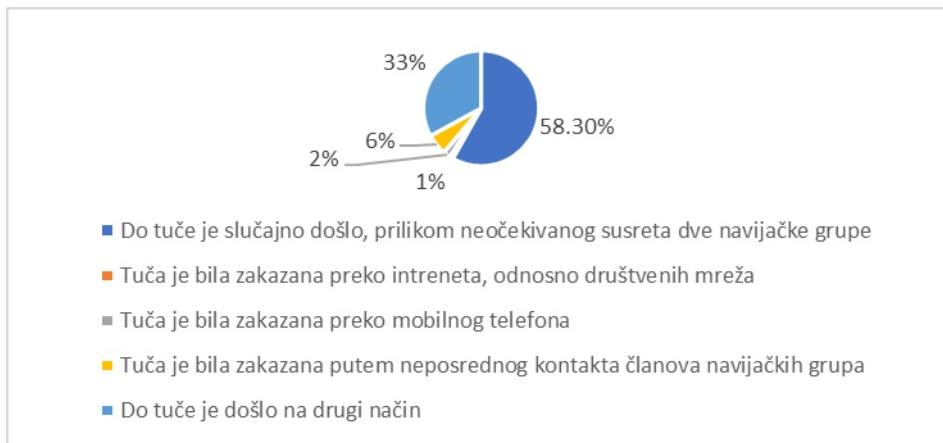
Pitanje 16: Da li ispitanik nekada učestvovao/la u nekom vidu sukoba navijača?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 16

Pitanje 17: Kako je došlo do navijačkog sukoba: slučajno ili je sukob dogovoren?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 17

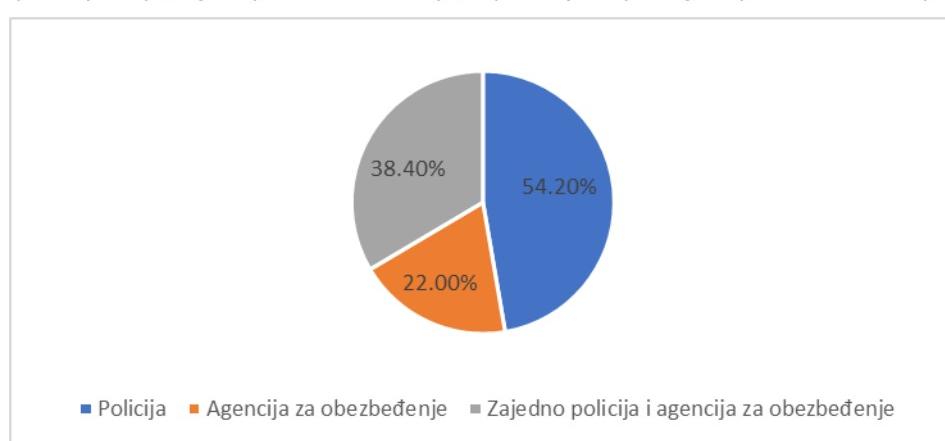
Pitanje 18: Da li je ispitanik nekada uneo nedozvoljena pirotehnička sredstva (petarde, baklje, topovske udare i sl.) na neku sportsku priredbu, iako je postojao pregled lica na ulazu?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 18

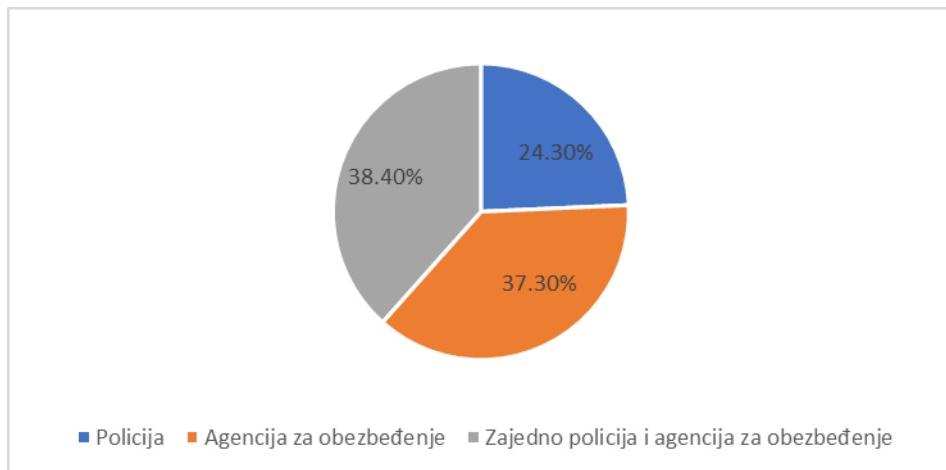
Pitanje 19: Zapažanje ispitanika o tome ko vrši pregled lica prilikom ulaska u sportski objekat: policija, agencija za obezbeđenje, zajedno policija i agencija za obezbeđenje?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 19

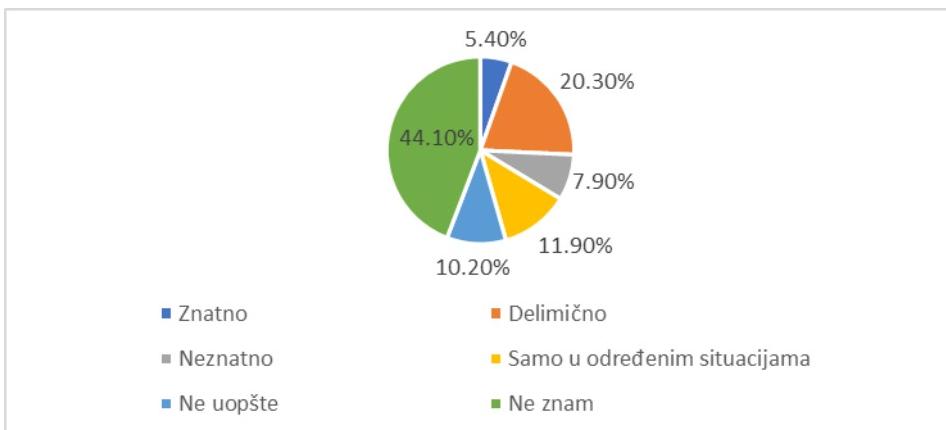
Pitanje 20: Na sportskim priredbama kojima je ispitanik prisustvovao, ko je prvi reagovao na nasilje: policija, agencija za obezbeđenje, zajedno policija i agencija za obezbeđenje ili neko drugi?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 20

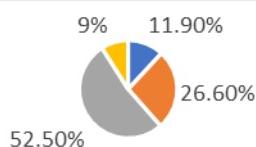
Pitanje 21: Da li policija preduzima posebne aktivnosti u cilju izgrađivanja i unapređenja odnosa policije sa navijačkim grupama?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 21

Pitanje 22: Kakav je stav ispitanika o primeni policijske sile u vezi sa neredima na utakmicama?

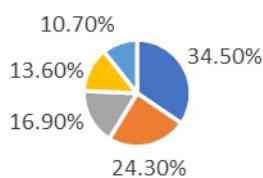

- Policija najčešće primjenjuje neselektivno silu; tj. Tuče one koji nisu izazvali nasilje
- Policija najčešće primjenjuje silu prema onima koji su glavni izgrednici
- Kada policija primjenjuje silu, onda to čini prema svima koji se zateknu na licu mesta nereda

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 22

Pitanje 23: Kakva su ispitanikova iskustva o reakciji građana na intervenciju policije prilikom nasilja na sportskim priredbama?

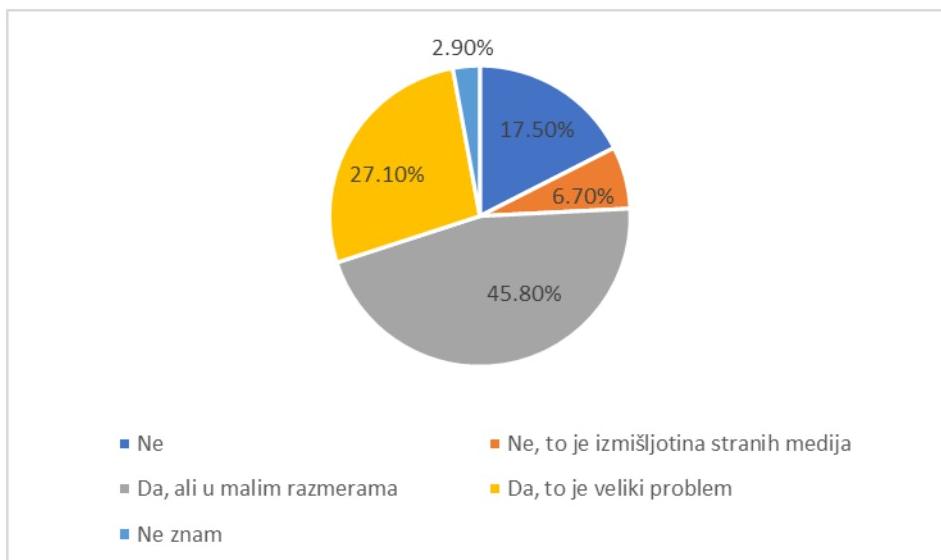

- Građani su protiv prekomerne policijske prinude
- Građani su pasivni i nezainteresovani prema intervenciji policije
- Građani su protiv neselektivne policijske prinude
- Građani prihvataju i odobravaju postupanje i intervenciju policije
- Građani se otvoreno protive intervenciji policije

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Grafikon 23

Pitanje 24: Da li smatrate da u Srbiji generalno postoji problem sa rasizmom na sportskim terenima?

Zabeleška: Rezultat istraživanja autora

Violence at Sports Events: Analysis of Students' Attitudes

Božidar Banović¹ & Veljko Turanjanin²

¹University of Belgrade, Faculty of Security Studies

²University of Kragujevac, Faculty of Law

Summary

Violence at sports events is not a new phenomenon. The ways in which states oppose this form of violence are different and vary from state to state, undertaking different types of preventive and repressive actions. Youth hooliganism at sports events has become a regular occurrence, which is more and more seen at sports events. Hooligans do not come to sports events to support the club and enjoy sports, but because of the opportunity to behave violently. To determine students' attitudes about violence at sports events, we surveyed students of the Faculty of Law and the Faculty of Security. The questionnaire was completed by 177 students. The results of the research were compared with the research that was conducted in 2013 among high school students. The results of the research show that students are to some extent familiar with the problem of violence at sports events, but also that they do not have a favourable attitude towards police activities, although in the percentage they did not have strong points of contact with this phenomenon. The research showed that it is necessary to continue working on the education and training of young people since they still do not have sufficiently developed knowledge in this area.

Keywords: violence at sports events, hooliganism, students' attitudes, fans